

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 207–210

Аналізуються основні тенденції та закономірності функціонування ринку фінансового лізингу України, а також проблеми і перспективи його подальшого розвитку на території України.

Обраний Україною шлях до євроінтеграції та посилення інноваційної спрямованості розвитку економіки вимагає нагального розв'язання проблеми оновлення основних засобів. Згідно з офіційними даними Державного комітету статистики України за 2010 р. ступінь зносу основних фондів становив 74,9 %; при цьому в галузі транспорту і зв'язку він перевищував навіть середньокраїнний рівень, досягнувши відмітки 94,4 %. Найвищі показники мають галузі переробної промисловості (66,8 %), освіти (62,5 %), рибного господарства (54,2 %) та охорони здоров'я (50,8 %). Одним з інструментів інвестування в оновлення основних фондів є фінансовий лізинг, розвиток якого в Україні є необхідною умовою модернізації вітчизняної економіки.

Дослідженню проблем розвитку ринку фінансового лізингу в Україні присвячені численні праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Найвідомішими є дослідження Н. Ярошевича, О. Белікова, А. Косенкова, Н. Ментуха, І. Садової, Л. Данілової, М. Буткової, Н. Рязанової, С. Румянцевої, Ю. Салонена, П. Крімма та ін.

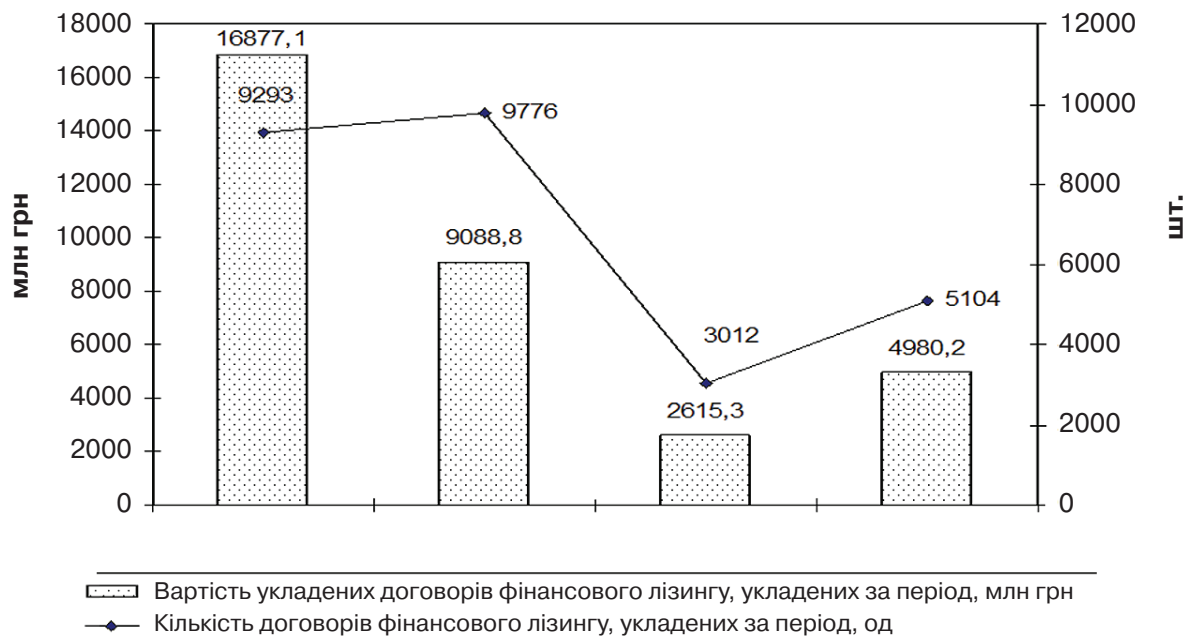
Світова практика свідчить, що фінансовий лізинг користується великим попитом насамперед у розвинених країнах світу, де частка лізингу в інвестиціях в основні засоби сягає 15–30 % [1, 17], тоді як в Україні в 2010 р. лізингове фінансування капітальних інвестицій в основні фонди становило лише 3,3 %, що порівняно з піковим 2007 р. у 3 рази

менше [2]. Також у 4 рази зменшилося і лізингове фінансування економіки, яке на сьогодні становить 0,5 % [2].

За експертними оцінками, Україні потрібно не менше 172 млрд дол. інвестицій в основні засоби з метою їх оновлення [3]. Разом з тим фактичний обсяг ринку фінансового лізингу в Україні на кінець 2010 р. становив 30,6 млрд грн, зрісши за наступні півроку до 31,7 млрд грн, тоді як обсяг європейського ринку фінансового лізингу 2010 р. становив 586,2 млрд євро, а лідерами є Німеччина та Франція з обсягом ринку фінансового лізингу 125 млрд євро та 82 млрд євро відповідно [2; 4]. Тобто Україна в десятки разів відстає від європейських лідерів лізингового ринку.

Проаналізуємо стан ринку фінансового лізингу в Україні та шляхи підвищення ефективності його розвитку як інструмента модернізації національної економіки.

Звісно, раптове спустошення ринків капіталу, корпоративні дефолти та припинення інвестиційних проектів у період фінансової кризи не могли не загальмувати розвиток лізингової індустрії в Україні. Пожвавлення розпочалося у 1-му кварталі 2010 р., коли вартість укладених лізингових угод вперше, починаючи з 2-го кварталу 2008 р., почала зростати і за 2001 р. збільшилася в 2 рази порівняно з 2009 р., склавши 5,0 млрд грн. Звісно, цей показник набагато менше рівня пікового 2007 р. в 16,9 млрд грн, але вже за результатами 2-го кварталу 2011 р. ринок фінансового лізингу в цілому випереджає по-

Динаміка вартості договорів фінансового лізингу, укладених за 2007–2010 рр. [2]

казники всього 2010 р., що привело до зростання ринку фінансового лізингу в Україні (див. рис.) [2].

Поновленню лізингового ринку сприяли загальне відновлення економіки та нововведення Податкового кодексу України, зокрема, врахування витрат на страхування та фінансових витрат і комісій у повному обсязі при розрахунку сум оподаткованого прибутку (а отже, і зменшення суми податку на прибуток) та звільнення від оподаткування ПДВ процентів і комісій у складі лізингового платежу. Все це поживало попит на фінансовий лізинг, а конкуренція на ринку змусила лізингові компанії знижувати вимоги до клієнтів щодо авансового платежу та лізингових ставок.

Серед позитивних тенденцій розвитку ринку фінансового лізингу України – також спеціалізація надання лізингових послуг саме лізинговими компаніями, на відміну від лізингодавців, які не мають статусу фінансових установ (утім, останніми на сьогодні надаються 99,8 % усіх послуг фінансового лізингу), а також зростання частки договорів строком понад 5 років [2].

Цікавим фактом також є те, що лізинговим компаніям на руку виявилася і криза ліквід-

ності, яка призводить до заморожування кредитних програм для юридичних осіб, роблячи, тим самим, більш доступним фінансовий лізинг. Щоправда, скористатися ситуацією на ринку банківського кредитування можуть лише лізингові компанії з альтернативними банківським кредитам джерелами фінансування, а також такі, що є дочірніми підрозділами комерційних банків. Останні можуть отримати пільгові кредити від засновників, але в розмірі не більше 5 % статутного капіталу банку. Поширення таких компаній стало закономірним результатом кризових явищ в економіці і саме такі лізингові компанії є лідерами ринку фінансового лізингу України за величиною лізингового портфеля. До них належать: “ВТБ Лізинг Україна” (5,0 млрд грн), “Райффайзен Лізинг Аваль” (1,8 млрд грн), “УніКредит лізинг” (1,5 млрд грн) та “ІНГ Лізинг Україна” (1,5 млрд грн) [3].

Навіть незважаючи на посткризове відновлення у 2010–2011 рр., вітчизняна галузь фінансового лізингу представлена переважно лізингом транспортних засобів (до 65 % у структурі вартості чинних договорів фінансового лізингу) та сільськогосподарської техніки (13 %). Водночас слаборозвиненим залишається фінансовий лізинг у будівництві,

харчовій, хімічній, легкій промисловості та машинобудуванні [2].

Особливо стрімкими темпами розвивається ринок автолізингу, оскільки лізингові компанії, на відміну від банків, надають клієнтам комплексний продукт, який включає реєстрацію автомобіля в ДАІ, сплату 3 % до Пенсійного фонду, сплату збору за першу реєстрацію транспортного засобу, доставку авто на СТО і назад до офісу, надання, заміну і збереження сезонних шин, надання паливних кредитних карток тощо. Так, наприклад, паливні карти компанії “Євро Лізинг” об’єднують 5 провідних паливних операторів (ТНК, Shell, WOG, ЛУКОЙЛ, Neftek) з покриттям понад 1000 АЗС по всій території України, що надає безліч додаткових переваг одержувачам лізингу [5].

Слід відмітити, що 2011 р. умови фінансового лізингу стали більш м’якими порівняно з 2010 р. По-перше, знизилася ставка лізингу з 19–22 % до 14–22 %, при цьому банки готові надавати лізингові кредити в середньому під 15–17 %. По-друге, лізингові компанії готові прив’язувати свої платежі до іноземної валюти — євро та долара (сплачувати лізингові платежі доведеться у гривнях, але за нижчими ставками 9–10 %). По-третє, збільшилися строки фінансування з 3-х до 5-ти років, а також зменшилися аванси з 30–40 % до 15–25 % у середньому [6].

Щоправда, восени 2011 р. намітилися і загрози для ринку автолізингу: дефіцит гривневого ресурсу і подорожчання кредитів до 23 %, припинення у листопаді кредитування на придбання нових іномарок 4-х з 50-ти найбільших банків (“VAB”, “Кредитпромбанк”, “Київ” та “Правекс-Банк”) та імовірність запровадження податку на розкіш. Однак, навіть незважаючи на це, переваги податкового законодавства, зниження ставок ввізного мита та значний попит на іномарки все ж сприятиме подальшому росту ринку автолізингу.

Низький рівень забезпеченості основними фондами характерний і для сільського господарства. В Україні на тисячу орних земель припадає 13 тракторів, тоді як у Франції та Німеччині — 70–90. Під час збирання, транспортування, переробки і зберігання втрача-

ється 30 % виробленого зерна, а отже, втрачаються доходи і робочі місця [3]. В умовах забезпеченості аграріїв технікою на 20 %, лізинг є чи не єдиним способом утриматися на плаву. Провідною компанією на ринку агролізингу є державна НАК “Укראгролізинг”, яка надає сільськогосподарську техніку в лізинг на строк 3–7 років під винагороду лізингодавця у 7 %. Під 5 % річних надає техніку ще одна державна компанія “Спецагролізинг”. Саме ці компанії можуть розраховувати на підтримку з державного бюджету у формі збільшення статутного капіталу чи відшкодування вартості предмета фінансового лізингу, але, на жаль, державне фінансування є обмеженим і залишає необхідність самофінансування та залучення банківських кредитів.

Отже, обмеженість державної підтримки та залежність від банківського кредитування не є єдиними проблемами вітчизняного ринку фінансового лізингу. До інших належать також протиріччя у законодавстві; відсутність єдиного визначення поняття “фінансовий лізинг”; неврегульованість питання переходу права власності при виконанні договорів фінансового лізингу; неврегульованість питання міжнародного лізингу та оскарження неправомірних дій лізингоодержувача; зростання ціни фінансового лізингу для суб’єктів малого підприємництва; недосконалість бухгалтерського обліку лізингової діяльності; проблеми з ліквідністю, фінансовою стійкістю лізингодавців та обмеженим доступом до кредитів рефінансування НБУ; обмеженість довгострокових джерел фінансування, недостатність кваліфікованих кадрів у сфері лізингу. Проте, незважаючи на це, ринок фінансового лізингу має стійку тенденцію до зростання, що, в цілому, з урахуванням нововведень податкового законодавства та перспектив інтеграції в ЄС, сприяє модернізації вітчизняної економіки та підвищенню інвестиційної привабливості України.

Література

1. Рязанова Н. Стратегія розвитку фінансового лізингу в Україні // Фінансовий ринок України. — 2008. — № 7–8. — С.17–18.

2. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2007–2010 роки та II півріччя 2011 року. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfr.gov.ua/>

3. Українське об'єднання лізингодавців. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua/>

4. Leaseurope: The voice of Leasing and Automotive Rental in Europe 2007–2010. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.leaseurope.org/>

5. Офіційний сайт компанії “Євро Лізинг”. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lease.com.ua/>

6. Тимофеенко А. Авто в лізинг. Плюсы и минусы. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/>

Незважаючи на обмеженість державної підтримки та залежність від банківського кредитування, наявність протиріч у законодавстві, зростання цін фінансового лізингу для суб'єктів малого підприємництва, проблеми з ліквідністю, фінансовою стійкістю лізингодавців та обмеженість довгострокових джерел фінансування, недостатність кваліфікованих кадрів у сфері лізингу, ринок фінансового лізингу має стійку тенденцію до зростання, що, в цілому, сприяє модернізації вітчизняної економіки та підвищенню інвестиційної привабливості України.

Несмотря на ограниченность государственной поддержки и зависимость от банковского кредитования, наличие противоречий в законодательстве, рост цен финансового лизинга для субъектов малого предпринимательства, проблемы с ликвидностью, финансовой устойчивостью лизингодателей и ограниченность долгосрочных источников финансирования, недостаточность квалифицированных кадров в сфере лизинга, рынок финансового лизинга имеет устойчивую тенденцию к росту что, в целом, способствует модернизации отечественной экономики и повышению инвестиционной привлекательности Украины.

Despite limited state support and dependence on bank lending, there contradictions in the legislation, the growth rates of financial leasing for small businesses, problems with liquidity, financial stability lessors and limited long-term sources of funding, lack of qualified personnel in the field of leasing, financial leasing market tends to increase that, in general, contributes to the modernization of the national economy and increase investment attractiveness of Ukraine.

Надійшла 5 листопада 2012 р.